

10. РАДИОНИЦА: ЗЛОСТАВЉАЊЕ И ЗАНЕМАРИВАЊЕ ДЕЦЕ

ЦИЉ: упознати ученике са појавом злостављања и занемаривања деце и интервенцијама које могу да предузму.

ПОСТУПАК САЗНАВАЊА:

- упознавање ученика са показатељима злостављања и занемаривања детета;
- упознавање ученика са одређењем појава злостављања и занемаривања деце и разним облицима њиховог испољавања;
- подстицање ученика да размишљају о могућим реакцијама у ситуацијама откривања или сумње на присуство злостављања и/или занемаривања деце у њиховој средини.

МАТЕРИЈАЛ ЗА РАД:

- Прилог 1 - Исечци из школског живота
- Прилог 2 - Облици занемаривања и злостављања детета

ВРЕМЕНСКО ТРАЈАЊЕ: 45 минута

ТОК РАДИОНИЦЕ:

(Преузето, преведено и модификовано из *Приручника за наставнике основних школа за интерактивни рад са дјецом у програму заштите права дјетета и превенције трговине дјецом*, Ђук-Миланков, Д., (2007): Save the Children UK, Програм за Црну Гору, Подгорица)

Корак 1 Наставник подели ученике у пет група. Свака група добија једну причу из Прилога 1. Наставник даје инструкцију да открију шта је у тој причи, тј. у понашању неког детета из приче мало необично. Шта им упада у очи, шта није баш сасвим уобичајено?

Следи размена у великој групи.

Наставник истиче да су све то показатељи да је дете из приче злостављано или занемарено.

Корак 2 Ученици добијају да прочитају одговарајући исечак из Прилога 1 са образложењем понашања детета, односно, са описом врсте злостављања или занемаривања којем је било изложено.

Наставник објасни ученицима шта је занемаривање детета, шта је злостављање, и на које се начине ове појаве могу испољавати (који су облици злостављања и занемаривања деце). Говорећи о злостављању, нагласи значај злоупотребе поверења детета од стране одрасле особе. Наведете још неке показатеље ових појава.

Корак 3 Ученици остају у истим малим групама, а наставник им наводи питања која треба да прокоментаришу у групама:

Да је дете из њихове приче њихов комшија или друг из школе, шта би урадили?

Шта мисле, шта би могли да ураде како би му помогли?

Следи размена у великој групи.

Напомена за наставника: Наставник може допустити да и друге групе додају идеје уколико их имају. Коментари наставника имају за циљ да укажу на још неке могућности реаговања из позиције детета у тим ситуацијама, и да генерално охрабре ученике да преузму иницијативу у таквим околностима. За потребе вођења дискусије наставник може консултовати теоријски део приручника и користити Прилог 2 - Облици злостављања и занемаривања детета, као подсетник.

Прилог 1 - Исечци из школског живота

Прича 1

Ања, Светлана и ја се сваког дана заједно враћамо из школе кући. Волимо да причамо о томе шта се тога дана дешавало у школи, и шта нам се дешава код куће. Једино Ања баш не воли да прича о својој породици и кући. Знамо само да живи сама са мајком. Светлана нам показује нову мајицу коју је купила. Каже Ањи да није скупа, ако хоће могу отићи заједно до радње. Ања је оборила поглед. Она данима иде у истој, прљавој одећи. Одговара да би радије отишла право кући, јер је гладна. Светлана и ја ћутимо. Никада је не видимо да једе, а страшно је бледа и слаба.

Образложење Ањиног понашања

Ањина мајка је ретко кад код куће. Не води рачуна о томе има ли у кући хране, и да ли је Ања јела. Не брине ни о томе треба ли Ањи чиста одећа, помоћ у школи, загрљај. И када је код куће, Ању скоро и не погледа, ретко прича са њом и никад је не додирне.

Прича 2

Марко седи у клупи испред мене. Срђан, мој друг из клупе, Марко и ја понекад причамо за време часа, додајући папире испод клупе. Наставници се обично љуте због тога, али нама је забавно. Јуче, кад сам му додао папире, убо ме је оловком. Запањено сам га питао шта му је, а он је само просиктао: „Завежи, идиоте!“. Срђан је покушао да ме утеша: „Ма пусти га, знаш колико се пута потукао у последње време. Само одједном побесни. Борку је скоро поломио нос! Пусти будалу!“

Образложење Марковог понашања

Последњих месеци, Маркови родитељи се све чешће свађају, а понекад и туку. При том не воде рачуна да ли их он гледа.

Прича 3

Још један час физичког! Чекајући свој ред да урадимо вежбу на греди, Мина ми дошаптава „Сања коначно ради физичко. Ваљда јој је понестало оних лажних лекарских уверења!“ „Да имам тако танке руке и ноге, ни ја се не бих скидала.“, одговарам. „О модрицама да и не причам. Како је успела толико да се излупа?“ „Знаш да је чудна“, каже Мина, „сети се како је на екскурзији све време била у дугим панталонама и мајици на дуге рукаве, на оних 30 степени!“

Образложење Сањиног понашања

Сања добија батине од оца кад год му нешто није по вољи. За све што га изнервира, увек криви њу. Туче је разним предметима који му дођу под руку.

Прича 4

За време великог одмора, Маја, Урош и Ђоле причају о филму који су синоћ гледали на телевизији. „То је баш жестока акција, такве филмове и Милош много воли.“, рече Ђоле. „Шта је то Милош дигао нос, ни са ким више неће да се дружи?“, пита Маја. „Немам појма“, одговори Ђоле и настави „избегава ме кад се заврше часови, ујутро више не долази по мене, за време одмора остаје сам, ни фудбал више не гледамо заједно“. „Него, кад рече фудбал?“ упита Урош. „Јеси ли гледао пре неки дан...“

Образложење Милошевог понашања

Милоша родитељи стално критикују. Шта год да уради, за њих није добро. Говоре му да је неспособан, безвредан, да није ни за шта, и да никад ништа од њега неће бити.

Прича 5

Тома, Дарко, и Лука стоје наслоњени на зид школе. „Ууууу, види Љиљу, каква кратка сукња!“, рече

Дарко. Тома је одмери са смешком. Лука се збунио и поцрвенео. „Шта ти је, шта си се унервизио? Као да никад ниси видео девојку у краткој сукњи!“ рече му Дарко. Лука је спустио главу и ћутао. Када је подигао поглед, Томи и Дарку се учинило да је на ивици плача. „Идеш ли ти уопште лети на плажу?“, упита га Тома. Лука је без речи одјурео од њих.

Образложење Лукиног понашања

Лука се у чат руму упознао са особом која се представила као девојчица његових година. Увек им је било занимљиво да причају, па му је стога она тражила и-мејл адресу, да могу да се дописују и боље упознају. Након њеног првог писма, почеле су да му стижу фотографије сексуалног чина на којима су деца, а некада има и насиља.

Прилог 2 - Облици занемаривања и злостављања детета

Облици занемаривања детета

Физичко занемаривање: детету није пружена храна и смештај; дете је често остављено без надзора и бриге одраслих.

Здравствено занемаривање: детету се не пружа медицинска помоћ када му је потребна.

Образовно занемаривање: родитељи не уписују дете у школу, или не воде рачуна о томе да ли оно одлази у школу или не; не воде рачуна о томе да ли му је потребна помоћ у учењу.

Емотивно занемаривање: родитељи не обраћају пажњу на дететова осећања, на пример, да ли је уплашено или тужно због нечега; допуштају детету да користи дрогу или алкохол; родитељи су под дејством дроге или алкохола пред дететом; родитељи се свађају или туку пред дететом.

Облици злостављања детета

Физичко злостављање: одрасла особа физички повређује дете, што може узроковати модрице, повреде, па чак и смрт детета.

Емотивно злостављање: одрасла особа стално исмева дете, критикује га, вређа га, понижава.

Сексуално злостављање: одрасла особа приморава дете да посматра нагост одрасле особе, додирује га, присиљава дете да њу додирује, присиљава дете да посматра порнографске фотографије или филмове, присиљава дете да посматра сексуални чин, да учествује у сексуалном чину.